

ZAPOMENUTÁ VÝROBA PLETENÍ Z KUKUŘIČNÉHO ŠUSTÍ

Romana Habartová, Slovácké muzeum, Uherské Hradiště

Mezi nejstarší činnosti lidstva můžeme řadit splétání přírodnin. Byly běžně dostupné a práce s nimi nebyla složitá. Lidé využívali především slámu, lýko, loubek, proutí, orobinec a kukuřičné šustí. Z nich zhotovovali jednoduché předměty každodenní potřeby, sloužící mimo jiné k užítku v domácnosti a v hospodářství, ale i k odívání. Na těchto předmětech můžeme dodnes sledovat nevyčerpatelné invence jejich tvůrců, cit a smysl pro materiál.

Kukuřice jako neobvyklá surovina

Rozšíření rukodělné výroby nazvalo vždy na pěstování plodin, které byly závislé na klimatických podmínkách a typické pro určité oblasti a lokality. Při jejich zpracovávání zůstávaly odpadové suroviny, nabízející možnost dalšího zpracování. Na Uherskohradištsku se lidé dříve věnovali vedle práce na poli, v hospodářství a v domácnosti drobné rukodělné výrobě a zužitkování odpadových nebo méněcenných surovin. Za nejstarší činnosti lidstva můžeme považovat splétání běžně dostupných přírodnin, s nimiž nebyla práce příliš složitá. Proto technologie pletení sloužily nejen ke zhotovování řady předmětů pro domácnost, jejich prodejem si výrobci často přivydělávali. Lidé využívali především slámu, lýko, loubky, proutí, orobinec a kukuřičné šustí, neboť byly v přírodě nebo po sklizni úrody běžně k dispozici. K další spotřebě je využívali především pro nenáročnou opracovaní a jejich ideální vlastnosti jako je vláčnost, ohebnost, pružnost a dobrá trvanlivost.

Pokud se ohlídneme o půlstoletí zpět, patřila na tehdejších území státu k rozšířeným plodinám kukuřice, jejíž pěstování je u nás datováno od začátku dvacátého století. Hlavními oblastmi byla jižní Morava, Polabí a jižní Slovensko. Kukuřice se pěstovala především jako laciné krmivo a stelivo pro dobytek, v podobě siláže se stala nepostradatelnou součástí krmné dávky skotu. Odpad, vznikající při odzrnění kukuřičných palic, se jevil vhodným materiálem pro podomáckou výrobu drobných užitkových předmětů.

Kolem poloviny 20. století byla dokumentována výroba pletených předmětů – sotůrků, obalů na láhve, tašek, rohoží, podložek, ale i pokrývek hlavy nebo sandálů. Z dokumentace té doby víme, že se ženy, zabývající se touto podomáckou prací, věnovaly výrobě provázků, které navinovaly na kus prkna nebo kartonový válec a teprve po zhotovení dostatečné délky pletly rohože do koupelen, rohožky ke vstupům domů, sandály, pokrývky hlavy, obaly na láhve a květináče, sotůrky, dokonce i výplety dětských kočárků a postýlek, které byly vytvářeny na základě textilních plátnových, *rozmarýnových*, keprových a jiných vazeb. Výplety z kukuřičného šustí se uplatnily i v nábytkářství. Výrobkyně dle svých výtvarných invencí a nápadů využívaly i různých dřevěných rámu – forem, kde nadvazovaly provázek průběžně. Tak vznikaly hlavně nejrůznější stolní prostírky, podložky pod horké nádoby, misky různých tvarů a velikostí. Opomeňme v tomto příspěvku výrobu drobných zvykoslovných předmětů, panenek a figurek z kukuřičných listů, která si získala v současné době velkou oblibu, je hojně rozšířená a je námětem pro samostatný příspěvek.

Jaroslav Orel se zabíral problematikou pletení ze šustí v polovině minulého století. Tehdy ještě patřilo ke koloritu každého stavení zavěšování kukuřičných klasů v průjezdech, na půdách nebo v okapové části selských stavení pod násypem dvorních traktů a hospodyně zpracovávaly šustové listy pro vlastní upotřebení.

Iniciativu k zužitkování kukuřičného odpadu a ke školení podomáckých pracovníků na jižní Moravě dalo Ústředí lidové a umělecké výroby, odbočka v Brně. Průzkumy a klasifikace kukuřice, pěstované v této oblasti potvrdily, že se jednalo o kvalitní a vhodný materiál, který by měl být na základě nových pracovních metod a technik, vycházejících z tradičních

technologií a tvarů, využíván v mnohem větší míře k uspokojení potřeb široké veřejnosti, např. pro vyplétání nábytku, v brašnářství, obuvnictví či hračkařství. Ve dnech 8. 12.–11. 12. 1952 se uskutečnilo školení brněnského družstva *Moravská ústředna* v Brumovicích, které si kladlo za cíl zacvičit do těchto pracovních postupů nové podomácké pracovníky. Zájem dal impuls k založení nového střediska ve Slavkově, kde školení proběhlo v březnu 1953. Odborníci navíc zjistili, že šustí v oblasti jižní Moravy má výbornou jakost a jeho zpracování má obdobně vhodné podmínky jako na jižním Slovensku, kde byla výroba pletených předmětů z kukuřičného šustí rozšířena již několik desetiletí.¹

V oblasti nitranského a bratislavského kraje, nejvíce v obcích Dvory nad Žitavou, Kollárovo, Jurová, Andóvce, Okoč, Bešeňov a Nesvady se pletením z přírodních pletiv – vrbového proutí, neoplétané i oplétané slámy, kořínků, loubků, trávy a rákosu zabývali hlavně chudší vesničtí obyvatelé.² Výroba byla a je doposud rozšířená na jižním Slovensku, ale podomácká práce se původně rozvinula hlavně na Slovensku západním, v okolí Nových Zámek, v obcích Bešeňov a Nesvady a v obcích jihovýchodní části Sobranceckého a Sninského okresu.³ Na trh se výrobky z kukuřičného šustí dostávaly z obcí Andóvce, Okoč, Bešeňov a Nesvady prostřednictvím *Košickářského družstva domáckých pracovníků v Nových Zámkách*. Výroba zboží z kukuřičného šustí a jeho výkup byl zaměřen především na výrobu nákupních tašek a obuvi.

Rozálie Blažková, pletařka z Osvětiman

Na Uherskohradištsku bylo pletení ze šustí rozšířeno nejvíce kolem Polešovic, Nedakonic, Osvětiman, dále na Hodonínsku, Břeclavsku a v okolí Podivína, odtud v souvislém pásu až ke Komárnu.⁴ Ze slovenské vesničky v Maďarsku, nazvané Dunaegyhaza, poté z malé již zmíněné obce Nesvady v okrese Komárno přišla do Osvětiman v roce 1960 Rozálie Buzašová. Shodou okolností právě Rozálie přinesla opět do regionu zde kdysi rozšířenou, ale již zaniklou technologii zpracovávání kukuřičných listů, pletení ze šustí. Zůstala jedinou tvůrkyní, která se věnuje této neobvyklé technologii stáčení trhaných proužků kukuřičného listů z ruky. Vytváří stolní podložky, rohože, misky, ošatky, stojánky na ubrousky, nákupní tašky a další předměty každodenního využití pro radost sobě a známým. Od roku 2006 je lektorkou kurzu tradiční rukodělné výroby ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti, kde předává zkušenosti svým dvanácti pokračovatelům.

Rozálie Blažková, rozená Buzašová, se narodila 16. 1. 1941 v Dunaegyhaze, slovenské vesničce v Maďarsku. Rodiče byli drobní zemědělci, matka Etela Boldocká (1902–1969), otec Imrich Buzaš (1894–1974) pracovali sezónně u sedláků. Rozálie se narodila jako čtvrté dítě, po bratru Imrichovi (* 1928), sestřích Etele (* 1926) a Ireně (* 1929). V roce 1947 se v rámci přesídlení museli Buzašovi vystěhovat z Dunaegyhazy do malé obce Nesvady v okrese Komárno, kde Rozálie žila do roku 1960. Rodiče pracovali na vlastním hospodářství, vlastnili koně, krávu a dvě prasnice, jež sloužily ke zpeněžení. Rozálie zde navštěvovala základní školu a bezprostředně po znárodnění museli rodiče označení za kulaky vstoupit do JZD. Silně se to dotklo ročníků 1939–42, které byly brány jako socialistická záloha bez možnosti svobodného výběru školy, vzdělání, s předem danou budoucností, členstvím v JZD. Rozálie pracovala ve *vývojovém* skleníku, kde se odborníci snažili vyšlechtit úrodné druhy zeleniny (papriky, okurek a rajčat). Zde byla zaměstnaná do svých devatenácti let. V mládí se s prací z kukuřičného šustí setkala u své sestry Etely, která se tuto technologii naučila od maminky svého švagra z Maďarska. Toto *šulání – motání ze šúšťa* bylo typické pro obce Martovce, Imel a Nesvady, kde se pěstovala nejkvalitnější kukuřice se vzrostlými klasy a krásným šustím. Etela Harišová zhotovovala příležitostně užitkové předměty do kuchyně – prostírky, ošatky, tašky a brzy ji vyhledali zaměstnanci slovenského ÚLUVu, kam pravidelně dodávala své zboží. Její muž Augustin Hariš byl kolář a podle Etelina přání zhotovoval formy nejrůznější velikosti a tvarů. Protože byl o jejich výrobky velký zájem, musela Etele Rozálie systematicky pomáhat, aby se jim dávalo uspokojit poptávku trhu. Rozálie se v roce 1960 vydala na návštěvu za svou druhou sestrou Irenou, která si na inzerát

vyhledala práci na statku v Hruškovcích u Osvětiman. Pro Rozálii byla tato cesta osudová, neboť se při večerní zábavě ve zdejší hostinci seznámila se svým budoucím chotěm Ludomírem Blažkem (7. 11. 1934–1. 10. 2005), který byl zaměstnán jako sklenář a brusič plochého skla v Kyjově. V Nesvadech 30. 4. 1960 uzavřeli sňatek a vzápětí se přistěhovala do Osvětiman na č. p. 35, a poté do dědečkova domu č. p. 129, kde bydleli celých dvacet šest let. Během té doby si nastrojili na vlastní dům, který na č. p. 346 postavili v letech 1982–86. Po příchodu do Osvětiman si Rozálie zažádala o práci na úřadě v Gottwaldově. Vzhledem ke stavu těhotenství se jí ale nepodařilo zaměstnání získat. Zůstala v domácnosti bez příjmu se svými syny Luďkem (7. 3. 1961) a Ivem (12. 6. 1966). Zjistila, že by mohla zdokonalit své praktické znalosti práce s kukuřičným šustím, které se věnovala v mládí v Nesvadech, kdy pomáhala především s vyplétáním osnov. Nechala si ze Slovenska poslat formy, staré vzory i poškozené opotřebované výrobky, které párala, aby zjistila detaily v pracovních postupech. V těchto letech zhotovovala zboží nepravidelně, spíše jako dárky pro rodinu, příbuzné a známé. V sedmdesátých letech začala být po těchto výrobcích větší poptávka. Rozálie Blažková dojížděla do Hostějova, Medlovic, Újezdce, Buchlovic, Uherského Hradiště, kde při příležitosti významných výročí obcí, sjezdech rodáků nebo v období Velikonoc a Vánoc předváděla tuto neobvyklou výrobu. Ojedinele dodávala zboží do obchodní sítě, nejvíce v Kyjově. Po útlumu zájmu o tento sortiment se po roce 1989 veřejnost začala o práce zhotovované touto technikou znovu více zajímat. Rozálii Blažkovou zvou kulturní pracovníci a pořadatelé slavností na trhy a jarmarky, např. do Kyjova, Uherského Hradiště, Křenovic, Kroměříže, Valašského Meziříčí, Trutnova, Litomyšle. V letošním roce měli o její práci zájem např. v rámci *Gotického dne* na hradě Lichnice v obci Třebošovice u Čáslavi, na zámku Nový Hrádek v Hradci Králové, ve skanzenu roubených staveb Krkovice u Třebechovic, na zámku Opočno, na Řemeslnických trzích v Albrechticích, v Kvasicích, muzeu v Bruntále, ale i na *Rallye Europe 2005*. Práci se však může věnovat pouze omezeně a zajíždí jen do blízkého okolí, neboť její zdravotní stav jí nedovoluje cestovat. Přijímá menší jednotlivé objednávky, protože vlastní stáčení kukuřičného provázku je fyzicky i časově náročné. Během jednoho dne je totiž schopna zhotovit například prostírku a drobnější předmět, např. stojánek na ubrousky.

Příprava a zpracování materiálu

Lidé v okolí Osvětiman a Medlovic v čase sklizně nabízejí Rozálii Blažkové kukuřičné šustí sami. Její dodavatelé už vědí, jaký musí být stav kukuřice, aby byla použitelná pro další

Dosušování šustí na půdě domu.

Spaření šustí v horké vodě.

zpracování. Především musí být kukuřice vyzrálá. Mezi její hlavní dodavatele patří drobní zemědělci a pěstitelé kukuřice, např. Hrušťákovi a Zálešákovi, kteří koncem září dodávají *ošustované listy*. Toto odrhnuté šustí musí být nějaký čas rozloženo na velké ploše, aby listy neležely přes sebe a byly provzdušněny. *Měly by se několikrát za den obracet, aby šustí zůstalo světlé, bez skvrn a možné šedi, způsobené lehkým zaplesnivěním.* Rozálie Blažková má pro tento účel vyčleněnou půdu svého rodinného domu, kde může mít šustí uskladněno celoročně. Po častém otáčení a dokonalém vysušení, asi po deseti dnech, jej může dát na hromady nebo do pytlů. Před vlastní prací šustí nebílí sířením, jak je zvykem při zhotovování kukuřičných figurek. Výrobky se musejí prokazovat přirozenou patinou, tedy jemnou škálou barev od zelenkavé přes přírodní světle žlutou až k růžovým a fialkovým nádechům. Proto listy šustí až těsně před vlastní prací pouze spaří horkou vodou, *vymačká, co ruka vydrží. Mokrě šustí se musí*

pořádně vykroucet, což vede k polámání a změknutí šustí, které se pak dobře stáčí. Další fází je příprava proužků šustí, které R. Blažková trhá z ruky. List nebo *listen* kukuřice⁵ uchopí lícem, vroubkovanou stranou nahoru, neboť rub má lesk a ten se musí při stáčení proužků dostat na vnější stranu provázku. Z obou stran okrajů listu strhne tenký proužek, které by tvořily při stáčení vlákna nerovnosti a okraje by se navíc mohly začít lámat. Šířku trhaných proužků odhaduje výrobkyně hmatem. *Je to rutina, protože pouze moje prsty poznají, jak je ta nebo ona část listu hustá či řídká.* V závislosti na hustotě listu musí být proužek širší či užší, aby při stáčení získal stejnou sílu. Po natrhání proužků se musí horní hrubý okraj šikmo sestříhnout, aby se proužky do sebe mohly pohodlně vkládat, nadstavovat. Musí se plet z vlhkého šustí a proužky se do motouzku zakládají vždy sestříhnutou stranou.

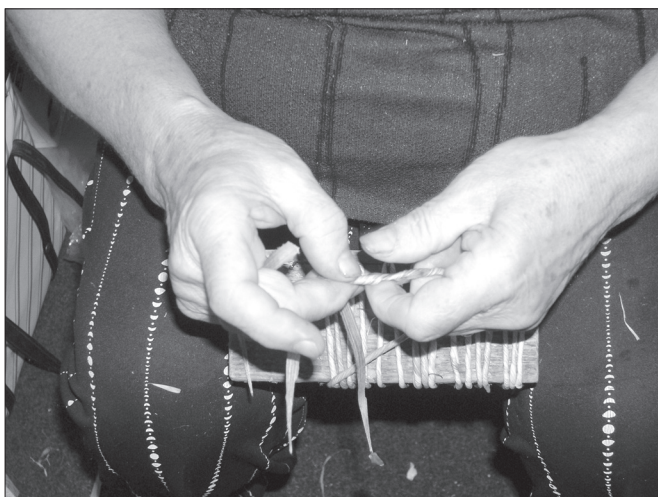
Postup práce

Při práci musí být všechno po ruce, vlhké sestříhnuté proužky šustí, formy a rámy, kladívko na srovnávání hřebíků na formě, pevný kalený háček s kulatým očkem k protahování motouzku, pletacího vlákna přes osnovu, malé kladívko a nůžky. Než se dá Rozálie Blažková do stáčení provázku nebo motouzku, jak bychom mohli smotávané proužky kukuřičného šustí nazývat, musí nejprve kladívkem vyrovnat všechny hřebíčky na formě, aby se vlákno nejen stejnoměrně zachytávalo po obvodu rámu, ale aby při závěrečném sundávání výrobku nedošlo k poškození obvodových stran. K jejím nejoblíbenějším výrobkům patří hranatý košíček na ovoce, kraslice nebo pečivo. Zhotovuje jej na kvádrové plné formě z trámu. Po jejím obvodu je ve stejnoměrných centimetrových rozestupech zaražena u okraje do výšky asi 0,8 cm řada hřebíků. Na protilehlých delších stranách dvanáct a jedenáct, na kratších po deseti. Začátek práce si autorka označí písmenem Z. Zde vlákno přichytí za rohový hřebík. Rám silně přidržuje mezi kolena, aby byly k dispozici obě ruce a vytvářená osnova na rámu byla pevná. Levou rukou přidržuje stáčený provázek a neustále kontroluje jeho sílu, pravou rukou přibírá postupně natrhané proužky šustí a navazuje je do sebe špičkou tak, aby se konec předchozích proužků listu dostal vždy dovnitř vytvářeného provázkového vlákna. Ruce musí být při práci vedle sebe nad stehny. R. Blažková pracuje oběma rukama a všemi prsty, které

Sestříhnutí horního tvrdého kraje listu do špičky.

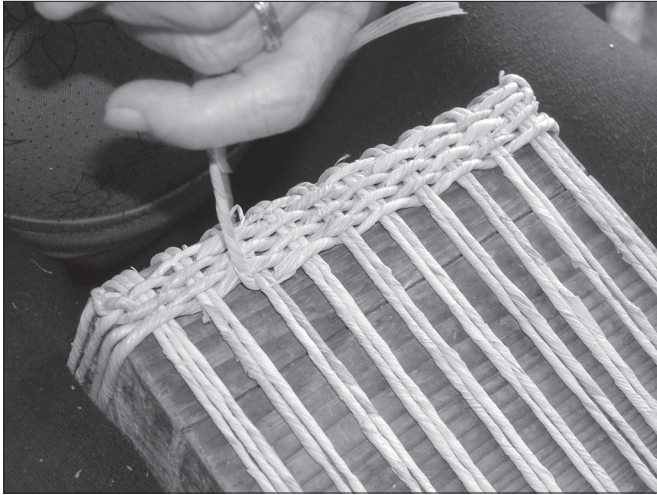

Postup práce na košíčku – zakládání proužku šustí a stáčení pravou rukou po směru hodinových ručiček.

Postup práce na formě košíčku.

Proplétání provázku osnou.

Dokončování výpletu dna
– pomocný uzel v osnově.

Obroubení dna košíčku
pomocí kláskového vzoru.

Sundávání košíčku z formy.

R. Blažková předvádí dokončený košíček.

Sundávání prostírky z rámu. Všechny fotografie pořídila R. Habartová, Osvětimany 2006.

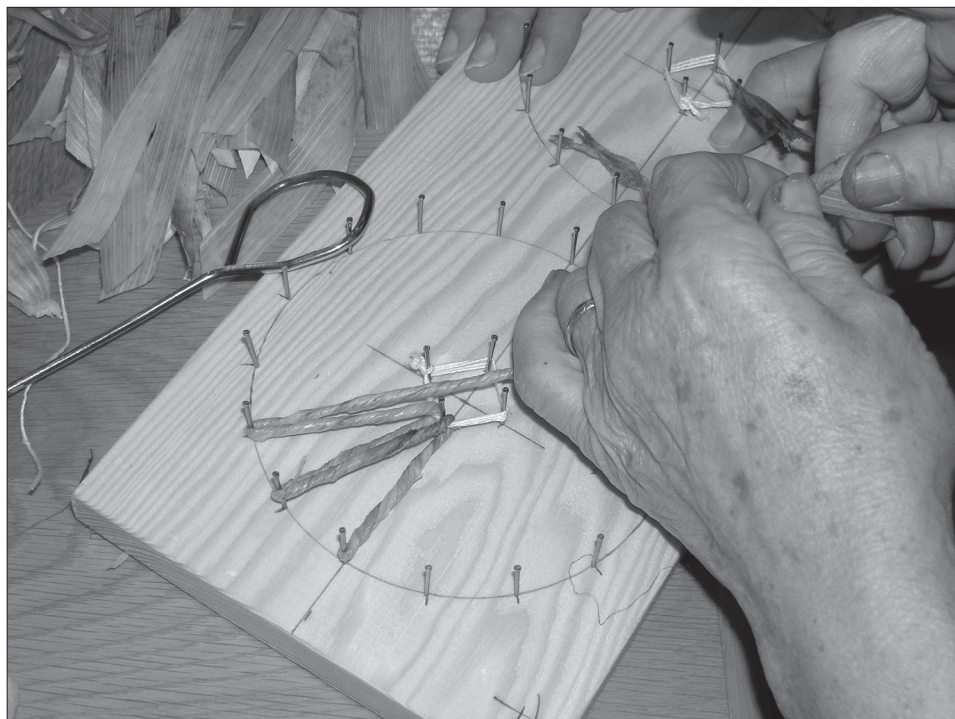
hmatem zajišťují stejnou tloušťku vlákna a jeho pravidelný, přirozený, plynulý a volný vzhled. *Musí vypadat ležerně. Ve snaze vytvářet dokonalý provázek se může stát, že je nadměru stočený a v osnově potom neleží a začne se kroutit nebo vytáčet.* Provázek stáčí pravou rukou krouživým pohybem po směru hodinových ručiček jako když se míchá káva, po stočení provázku se dovnitř přidává proužek šustí lícem, hrubší stranou šustí nahoru. Při stočení se dostává dovnitř vlákna a na jeho venkovní straně pak zůstává hladký a lesklý vzhled.

Práce pokračuje obsmykováním všech hřebíků na protilehlých delších stranách z jejich vnější strany, čímž se vyplete celá osnova. Poté se provázek musí zatočit na první hřebík kratší strany a pokračuje vyplétáním dna osnovy, přičemž musíme dbát na to, aby první provázek byl přes vrch osnovy. Znamená to, že si autorka musí rozpočítat osnovu, aby na druhé straně bylo vlákno podvlečeno. Počet natažených vláken si tedy může rozdělit na skupinky po dvou nebo třech, ale vždy musí jít první vlákno přes vrch osnovy a poslední musí končit vespod. Práce pokračuje vyplétáním celého dna košíčku tak, že se provázek podvléká střídavě nad vláknem a pod vláknem, s odsmyknutím hřebíku na kratších stranách. Průběžně musí autorka dělat pomocný suk na hraně kratší strany formy, aby zajistila pravidelnost výpletu dna. Suk se tvoří podvlečením vedlejšího vlákna ve dvojici směrem doprava, poté se háčkem protáhne zepředu za druhé vlákno a suk se zformuje, aby byla celá hrana pravidelná. Vlákno se nezahákne za hřebíčky na kratší straně formy, ale pokračuje ve výpletu dna a na druhé straně je postup práce obdobný, jen v opačném směru. Tak je zajištěna pevnost, ale i hustota dna.

Při sledování výrobků R. Blažkové zjistíme, že její nápady ve *vzorkování* – vzorech vazeb – jsou neomezené. Na každém výrobku používá jiný motiv proplétání osnovy. Základ osnovy je však vždy stejný, ale vazba může být podle momentální nálady a chuti například *na rtulku* (kulaté ozdoby, kulaté podložky), *na špice* (výplet tašek, velkých rohoží), *na čtverce*, *obdélníčky* (hranaté podložky, prostírky), *na vějíř* (stojánek na ubrousky). Po obvodu vždy všechny výrobky ukončuje vazbou *na klásek*, aby vazba nesjížděla a předměty držely formu. Po dokončení výpletu dna musí R. Blažková ukončit obvod, musí *zapošit kraj dna po celém obvodu hladce obratce*. Když se dostane na výchozí roh formy, pokračuje souvisle vyplétáním obvodových stran. Protože vlákna natažené osnovy již přeschla, autorka lehce namáčí provázky osnovy mokrou houbičkou, aby se s materiálem dobře pracovalo a vlákna byla vláčná a pružná. Mohlo by totiž dojít k popraskání provázků při podvlékání motouzku háčkem. Před vyplétáním obvodových stran je nutné ještě ukončit dno, podstavu, *zapravováním*. *Kláskových vzorem* je ukončeno dno po celém obvodu, aby se nerozjíždělo a drželo pohromadě. Tato práce je velmi obtížná, protože dochází k velkému napínání a tahu. Vyžaduje to velké fyzické síly. Autorka musí být ostražitá, aby se jí spodní vlákna neroztrhla.

Po dokončení dna pokračuje v ozdobném výpletu obvodových stěn košíčku. Spodní část boků do výšky cca 2–3 cm vytváří Rozálie Blažková např. klasickým motivem *na obdélníček* nebo *na kostku*, stejným vzorem, jako bylo vypleteno dno, poté upraví okraj ukončovacím vzorem *na klásek*, aby se vlákna zpevnila a *zajistila*. Pokračuje pak u horního kraje formy tak, že nechá střed obvodových stran nevypletený. Začíná od obvodu formy pod hřebíky, obvykle od začátku práce na formě, která je označená. Práce pokračuje stejným způsobem a stejným vzorem jako je spodní část obvodových stran, aby byl výrobek *vkusně vzorovaný* a obvykle okraj obvodu vyplétá obdélníčkovým vzorkem dvakrát za sebou. Opět se musí spodní strana *zapošit kláskovým* vzorkem, aby byl pevný. Závěrečnou fází hotovení košíčku představuje vzor v nevypletené části obvodových stěn. Autorka používá motivy *na mašličky*, při němž začíná od libovolné hrany a svíslé osnovy musí splétat do dvojic, vždy s vláknem z vedlejší osnovní dvojice *obsmykovacím* stehem. Nový výrobek musí na formě schnout jeden až dva dny. Poté musí výrobkyně kladívkem směrem k výrobku vyklonit všechny hřebíčky, aby nedošlo k poškození provázků kolem hřebíků a poslední fázi práce je postupné vyvlékání výrobku z každého hřebíku pomocí malých nůžek. Nakonec Rozálie Blažková zkontroluje obě strany výrobku, zda někde netrčí ze smotaných provázků kousky *šustových nití*, které případně sestříhne malými nůžkami.

Začátek práce na rámu s formou kulatých podložek. Foto R. Habartová, 2006.

Rukodělný kurz pletení z kukuřičného šustí ve Slovákém muzeu. Foto R. Habartová, 2006.

Práce Rozálie Blažkové je obdivuhodná. Při pohledu na její výrobky nelze tušit, z jakého materiálu jsou prostírky, rohože, ošatky, misky a stojánky zhotovovány. Za svého života se Rozálie v našem regionu nesetkala s nikým, kdo by se této technice věnoval.⁶ Zajišťuje jí drobný přivýdělek k malému důchodu a představuje pro ni hodnotné naplnění života v čase, kdy už se často důchodci stávají pro společnost nezajímaví. R. Blažková je oslovoována odbornými pracovníky v muzeích, kulturními institucemi, obcemi i zájmovými organizacemi k účastem na veřejných prezentacích pro školy, lidových jarmarcích, trzích. Její sortiment se stal součástí reprezentativní výstavy nazvané *Lidová umělecká výroba v České republice*, iniciovaná Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici s podporou Ministerstva kultury České republiky v roce 2003, jež byla v roce 2005 realizována etnografickým oddělením Slováckého muzea v Uherském Hradišti. R. Blažková netají radost z toho, že se i ona dostala do výběru stovek lidových tvůrců z celé země a těší ji zájem o její zboží mezi širokou veřejností.

V rámci identifikace, dokumentace a prezentace významných projevů tradiční rukodělné výroby a jejich nositelů ve Zlínském kraji se Slovácké muzeum zaměřilo mimo jiné i na získávání poznatků o konkrétních nositelích rukodělných hodnot, jejichž řemeslné schopnosti jsou výjimečné či neobvyklé a jejich práce zapomenutá nebo ohrožená zánikem. Výstupem tohoto záměru je zpracování osobnostního i profesního portrétu Rozálie Blažkové. V tomto směru přispívá Slovácké muzeum v Uherském Hradišti a jeho *Centrum péče o tradiční lidovou kulturu ve Zlínském kraji* k záchraně této ohrožené technologie. Od října roku 2006 probíhají v prostorách hlavní budovy muzea dva kurzy drobné rukodělné výroby. Jedním z nich je kurz pletení z kukuřičného šustí, jehož lektorkou je právě Rozálie Blažková. Mezi dvanácti frekventantkami kurzu, jejichž pracovní výsledky budou prezentovány formou drobné výstavy v období Velikonoc 2007, je několik talentovaných žen, do kterých Rozálie Blažková vkládá naději, že by z nich mohly být jednou její pokračovatelky. Vzhledem k ojedinělé rukodělné výrobě, která má v tomto regionu dlouholetou tradici, se Slovácké muzeum rozhodlo navrhnout Rozálii Blažkovou k nominaci na udělení titulu ministra kultury *Nositel tradice lidové kultury*.

Poznámky:

- 1 Srov. O r e l, J.: *Zužitkovávání kukuřičného šustí na jižní Moravě*. In: *Věci a lidé*, VI, 1954, s. 369–380.
- 2 Srov. M a r k a n i č, M.: *Košikárstvo z kukuričných šúp*. In: *Věci a lidé* II, 1949–1950, s. 390–394.
- 3 K a u t m a n o v á, M.: *Košíky v slovenskej ľudovej umelečkej výrobe*. In: *Slovenská ľudová umelecká výroba*. Bratislava 1960, nestr.
- 4 C h y t í l, J.: *Tradiční lidová výroba ze slámy, lýka, loubků, orobince a kukuřičného šustí*. In: *Tvořivost českého lidu v tradiční rukodělné výrobě*. Praha 1953, s. 88–93.
- 5 Srov. O r e l, J.: *Zužitkovávání kukuřičného šustí na jižní Moravě*. In: *Věci a lidé*, VI, 1954, s. 370.
- 6 Vzhledem k tomu, že byla ještě v druhé polovině 20. století práce zaměřena na pletení z kukuřičného šustí na Uherskohradištsku rozšířena, byly osloveny bývalé pracovnice Ústředí lidové umělecké výroby v Uherském Hradišti, návrhářka Arnoštka Eberhardová, Marie Drgová z Uherského Hradiště, Ludmila Prachařová a Marie Jordánová z Polešovic. V Polešovicích se výrobou z kukuřičného šustí dlouhodobě zabývala Františka Cilečková, která pletla i ozdoby na vánoční stromeček. Všechny však potvrdily, že k pletení byl využíván především orobinec, přesto, že je zdokumentována v roce 1980–82 výroba kabel z kukuřičného šustí, ale bez uvedení lidového výrobce.

PhDr. Romana H a b a r t o v á (n. 1964) odborná pracovnice Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje studiu a výzkumu obyčejové tradice, lidového oděvu, lidové výtvarné kultury a tradičního řemesla. Zájmově se orientuje na taneční a hudební folkloristiku, dětský folklor.

The Forgotten Craft of Weaving from Dry Corn Leaves

Abstract

Up until the mid 20th century, it was still customary for the people of the Uherskohradištsko region to spend their time, besides usual field, farming and household chores, with small handcraft production and processing of inferior or waste materials. They used these materials to produce a number of useful household items and utensils, and often earned a little extra money by selling them. Even today, we have to admire some of these products for inexhaustible ingenuity of their makers; their feeling for and sense of the material. Weaving of natural materials belongs among the oldest activities of the mankind. The natural materials were suitable for this use because of their availability and their favorable qualities, such as their pliability, elasticity and endurance. These materials included straw, bast, wattle, reed and dry corn leaves.

Corn belonged traditionally to the crop-plants commonly grown in the region. In the mid-20th century, corn has been known and documented to be used for the production of woven products, such as bags, bottle-holders, mats, headdresses and sandals. Within the Slovácko region, secondary processing of corn leaves was widely spread mostly around Uherské Hradiště – in the villages of Polešovice, Nedakonice, Osvětimany; and further Southeast in the Hodonínsko and Břeclavsko region, as well as around Podivín. In Slovakia, it was most commonly practiced around Levice and Nové Zámky. It was a Slovak-minority village in Hungary called Dunaegyhaza and later a small village near Komárno called Nesvady, from where came to Osvětimany a Rozalie Buzašová, wed Blažková. This woman, without even realizing it, reintroduced in the region once burgeoning but now forgotten craft of weaving from dry corn leaves. She remained the only craftswoman who employs the unusual technology of tearing the corn leaves into stripes and weaving them in hands. She creates tablecloth, mats, bowls, scuttles, napkin holders, shopping bags and other items of everyday use, and she does so for her own joy and for the joy of her family and relatives. Since 2006, she has been a lecturer of the traditional handcraft course in the Slovákcké Museum in Uherské Hradiště where she passes down her experience to the 12 of their students and future continuators.

Vergessene Strickarbeit aus Maisstroh

Zusammenfassung

Noch in der Mitte des 20. Jahrhunderts nutzten die Dorfbewohner im Gebiet von Uherské Hradiště ihre Zeit außer Arbeiten auf den Feldern, in der Wirtschaft und im Haushalt auch zu kleinen Handarbeiten bei der Verarbeitung von abfälligen oder geringwertigen Rohstoffen. Daraus stellten sie mehrere Nutzgegenstände für den Haushalt her und konnten mit deren Verkauf zusätzlich auch etwas verdienen. Bis heute kann man bei diesen Erzeugnissen Invention und Sinn für Material ihrer Hersteller bewundern. Zu den ältesten Tätigkeiten der Menschen zählt das Flechten aus Naturrohstoffen. Diese waren leicht zugänglich, einfach zu bearbeiten mit idealen charakteristischen Eigenschaften – Geschmeidigkeit, Biagsamkeit, Nachgiebigkeit und ziemlich guter Dauerhaftigkeit. Geeignet zur weiteren Verarbeitung waren Stroh, Bast, Ruten, Rohrkolben und Maisstroh.

Eines der häufig angebauten landwirtschaftlichen Produkte – Mais – war sehr nutzbar. Ende der fünfziger Jahre des 20. Jahrhunderts wurde die Herstellung von geflochtenen Gegenständen – Flaschenschlägen, Taschen, Matten, Unterlagen, aber auch Kopfbedeckungen oder Sandalen – dokumentiert. In der Mährischen Slowakei war die sekundäre Verarbeitung von Maisstroh vor allem in den Gebieten von Uherské Hradiště (um Polešovice, Nedakonice, Osvětimany) von Hodonín, von Břeclav und in der Umgebung von Podivín, in der Slowakei dann am meisten in der Umgebung von Levice und Nové Zámky. Gerade von einem slowakischen Dorf namens Dunaegyhaza kam 1960 nach Osvětimany Rozalie Buzašová, eine verheiratete Blažková, die eine alte, einst auch hier angewandte Technologie der Verarbeitung von Maisstroh durch Flechten mitbrachte. Sie ist nach wie vor die einzige Herstellerin vieler Produkte aus geflochtenem Maisstroh mit einer ungewöhnlichen Technologie, bei der von der Hand abgerissene, gerollte Streifen geflochten werden. Sie stellt Untersetzer, Matten, Schalen, Körbchen, Serviettenständer, Einkaufstaschen und weitere Gegenstände des täglichen Bedarfs für eigenes Vergnügen und für ihre Bekannten. Seit 2006 ist sie als Lektorin im Kurs für handwerkliche Produktion tätig. In diesem Kurs, den das Museum der Mährischen Slowakei organisiert, überträgt sie ihre Erfahrungen an zwölf Fortsetzer dieser Handfertigkeit.